

Dataa ja yhteistyötä

31.12.2024

Dataosuuskunta- ja KaTu-hankkeen järjestämässä Dataa ja yhteistyötä -webinaarissa 27.11.2024 pureuduttiin tuottajaorganisaatioiden hyötyihin, yhteisölliseen datanhallinnan mahdollisuuksiin ja datanvälityspalveluiden rooliin datakaupankäynnissä.

Yhteistyöllä vahvempi neuvotteluasema

Roope Kurki ProAgrialta kertoi puheenvuorossaan tuottajaorganisaatioiden hyödyistä maatalousyrittäjille. Tuottajaorganisaatio on viljelijöiden perustama yhteistyöorganisaatio, jolla on erityinen status. Tämän statuksen myötä organisaatio saa hyödyntää poikkeuksia kilpailulainsäädäntöön, kuten mahdollisuus sopia yhteisistä myyntihinnoista ja tuotannon keskittämisestä. Viljelijät voivat tuottajaorganisaatioiden avulla vahvistaa neuvotteluasemaansa. Kurki vertasi tuottajaorganisaatioita “laillisiin kartelleihin”, sillä niiden toimintamalli on samankaltainen, mutta lailla sallittu. Vastaavanlaisia kilpailulainsäädännön poikkeuksia ei ole sallittu millekään muulle toimialalle. EU:n laajuisesti tuottajaorganisaatiot ovat huomattavasti yleisempiä kuin Suomessa. Hyväksyttyjä tuottajaorganisaatioita on noin 2900 kpl, eniten niitä on Espanjassa, Ranskassa ja Italiassa. Saksassa tuottajaorganisaatiotoiminta on vakiintunutta ja niitä löytyy kaikilta tuotantosuunnilta. Suomessa kirjoitushetkellä tuottajaorganisaatioita on 11 kpl. Suomessa on mahdollisuuksia kasvattaa tuottajaorganisaatioiden määrää ja perustaa myös niiden yhteenliittymiä, jotka mahdollistaisivat entistä tehokkaamman ja vaikuttavamman yhteistoiminnan. Tuottajaorganisaatioiden haasteena ovat kuitenkin yhteistyön vaatimukset. Tuottajien on sitouduttava yhteisiin tavoitteisiin ja luotava toimivat säännöt toiminnalle. Jos jäsenet eivät sitoudu tuottajaorganisaatioon, ei sillä saada oikeaa vaikutusvaltaa ja hyötyä viljelijöitä koskeviin asioihin.

Kohti yhteisöllistä ja älykkäämpää toimintaa

Pasi Suomi Luonnonvarakeskuksesta käsitteli yhteisöllistä datanhallintaa. Hän painotti, että digitalisaatio tuo paljon mahdollisuuksia alkutuotantoon ja datan avulla voidaan saada mm. parempi markkinaymmärrys. Data on viljelijöille arvokas resurssi liiketoimintaan, mutta sen tehokas hyödyntäminen vaatii selkeitä pelisääntöjä ja teknologisia ratkaisuja. Datan jakamisessa on myös oltava huolellinen ja niihin liittyvät sopimukset selkeitä. Muutoin voi käydä niin, että tilalta jaettua tietoa käytetään toisen organisaation hyväksi ilman datan luovuttajan tietämystä. Liiketoimintaan liittyvän datan päätyminen vääriin käsiin voi mahdollistaa jopa tuotannon talouslukujen auki laskemisen. Datan omistajuus ja hallinta onkin keskeinen osa datan hyödyntämisessä sekä oman liiketoiminnan kehittämiseen että datakaupankäyntiin. EU:n datastrategia luo pohjaa reilulle datataloudelle. Data ei saa olla vain digijättien hallussa, vaan myös pienemmät toimijat ja yritykset on otettava huomioon. Datasäädös (DA, Data Act) ja datanhallinta-asetus (DGA, Data Governance Act) helpottavat datan omistajan ja haltijan pääsyä omaan dataansa ja vaativat myös palveluntarjoajia toimittamaan data asiakkaan haluamaan kohteeseen. Yhtenä esimerkkinä voidaan mainita sääasemapalvelu, jonka datan voisi välittää esimerkiksi kasvintuhoojavaroitusjärjestelmään. Palveluntarjoajien onkin otettava tämä huomioon ja varmistettava, että käyttäjät voivat halutessaan välittää datan toiseen palveluun. Yhteisöllinen datanhallinta tarkoittaa liiketoimintamallia, jossa useat eri toimijat tekevät yhteistyötä datan keräämisessä, hallinnassa, jakamisessa ja hyödyntämisessä yhteisesti sovittujen pelisääntöjen mukaisesti. Tällä tavoitellaan etuja, joita yksittäinen toimija ei voisi saavuttaa yksin tai se olisi liian aikaa vievää ja vaatii osaamista, jota ei välttämättä ole. Yhteisöllinen datanhallinta, kuten tuottajaorganisaatiotoimintakin, vaatii viljelijöiltä asenteen muutosta. Naapuriviljelijät pitää nähdä kumppaneina, ei kilpailijoina, ja vastuuta pitää kantaa datanhallinnassakin. Yhteisöllisellä datanhallinnalla voidaan saada pitkälle samoja etuja kuin tuottajaorganisaatiotoiminnallakin. Se sopii hyvin osaksi jotain jo olemassa olevaa organisaatiota, osuuskuntaa tai muuta ryhmittymää.

Datan välityspalvelut ja datakauppa

Jaana Sinipuro DataSpace Europelta kertoi datan välityspalveluista ja datakaupankäynnistä. Datan merkitys tulee lisääntymään maatilojenkin liiketoiminnassa tulevaisuudessa ja datan hallinta kannattaa ottaa nyt omiin käsiin. Siihen on jo olemassa keinot lainsäädännön ja teknologian ansiosta. Tuotteiden ja palveluiden arvo tulee määrittymään enenevissä määrin datan perusteella tulevaisuudessa. Dataa voidaan myydä yksittäisenä hyödykkeenä tai hyödyntää innovaatioiden mahdollistajana. DataSpace Europen *Tritom* on yksi EU-tasolla hyväksytyistä datan välityspalveluista, ja se on ensimmäinen Suomessa. Yritys toimii neutraalina kolmantena osapuolena ja yhdistää datan luovuttajat ja käyttäjät toisiinsa. Yritys ei itse näe datan sisältöä eikä tee sillä mitään, vaan välittää sen luvitettuna turvallisesti eteenpäin. Tätä palvelua voivat myös viljelijät hyödyntää tehokkaaseen tiedonvaihtoon esim. Ruokaviraston ja tutkimuslaitosten kanssa. Myös datakaupankäynti onnistuu *Tritomin* välityksellä.

Dataosuuskunta-hankkeen loppu häämöttää

Tämä webinaari oli toinen Dataosuuskunta-hankkeen viljelijöille suunnatuista dataan keskittyvistä webinaareista. Digitalisaatio on tuonut kaikenlaisia dataa tuottavia laitteita viljelijöiden arkeen. Niiden synnyttämän datan hyötykäyttö on kuitenkin jäänyt puolitiehen ja se pitää ottaa haltuun nyt. Dataosuuskunta-hankkeelta on vielä tulossa loppuwebinaari 16.1.2025. Siellä esitellään hankkeen tulokset, muun muassa yhteisöllisen datanhallinnan opas ’Kasvatamme datavoimaa yhdessä!’. Hankkeelta on myös tulossa Maatalousyrittäjän lyhyt dataopas, joka kokoaa yhteen lyhyeen pakettiin datan hyödyntämisen perusteita. Tämän tilaisuuden tallenne ja materiaalit tulevat saataville 10.1.2025. Lisäarvoa maatilayrityksille datasta ja sen hallinnasta: dataosuuskunnan merkitys ja konseptin luominen yhteistyössä maatilayritysten kanssa -hanke on Euroopan unionin osarahoittama. Lisätietoa hankkeesta löydät Luonnonvarakeskuksen ja Seinäjoen ammattikorkeakoulun projektisivuilta.

Jussi YlinenProjektipäällikköSeAMK
Kirjoittaja toimii projektipäällikkönä Dataosuuskunta-hankkeessa ja on myös aktiivinen kasvinviljelijä.